

Przeglądy i komentarze

BILANS GOSPODARCZY NRD ZA ROK 1963

Ogłoszony przez Centralny Urząd Statystyczny NRD komunikat o wykonaniu planu gospodarczego na r. 1963 stwierdza we wstępie, że postanowienia VI Zjazdu SED, dotyczące gospodarki narodowej, zostały w r. 1963 wprowadzone przez ludzi pracy w życie. Osiągnięto dzięki temu dalszy postęp gospodarczy i stworzono podstawy wykonania planu perspektywicznego, obejmującego okres do r. 1970.

Uzyskano poważny wzrost produkcji przemysłowej (4,9%), znaczniejszy niż w większości kapitalistycznych krajów przemysłowych, nie wyłączając Niemieckiej Republiki Federalnej (3,5%). Uzyskano znaczny wzrost wydajności pracy (6,5%), również wyższy niż w NRF, który nie byłby możliwy bez poważnego postępu naukowo-technicznego. Uzyskano też wzrost dochodów ludności o 700 mln DM, duże postępy w jakości produkcji, w obniżeniu kosztów własnych i w wielu innych wskaźnikach ekonomicznych. Sukcesy te zawdzięcza gospodarka NRD w głównej mierze stosowaniu dyrektyw partyjnych oraz ekonomicznemu sposobowi myślenia, jaki ugruntował się wśród ludzi pracy.

• Szczegółowe dane o wykonaniu planu podajemy niżej.

Przemysł

Produkcja przemysłowa wzrosła w ciągu r. 1963 o 4,9%, mimo że ilość zatrudnionych, w wyniku zmian zachodzących w strukturze wieku ludności, zmniejszyła się. W konsekwencji przeciętna wydajność pracy, przy utrzymaniu planowego poziomu przeciętnej płacy, wzrosła w przemyśle społecznym o 6,5%.

Szczególnie poważny wzrost produkcji zanotowano w głównych gałęziach przemysłu NRD. I tak produkcja przemysłu chemicznego centralnie kierowanego wzrosła o 6,8%, elektrotechnicznego również o 6,8%, narzędziowego o 7,1%.

W szeregu przedsiębiorstw wprowadzono, jako eksperyment, zasady nowego ekonomicznego systemu planowania i kierowania. Eksperyment wykazał w pełni skuteczność tego systemu a wyniki ekonomiczne w eksperymentujących zakładach, w szczególności w Zjednoczeniu Zakładów Produkcji Sprzętu Górniczego i Urządzeń Wydobywczych oraz w Zjednoczeniu Fabryk Trykotaży wyraziły się w ponadplanowym obniżeniu kosztów własnych i uzyskaniu ponadplanowego zysku. Kierownictwo wielu zjednoczeń koncentrowało się na dążeniu do wprowadzania postępu naukowo-technicznego, na podwyższeniu jakości wyrobów i obniżeniu kosztów. Osiągnięte dobre wyniki w tej dziedzinie należy w pewnej mierze przypisać kompleksowemu współzawodnictwu.

W wielu gałęziach przemysłu zorganizowanego socjalistyczną współpracą między robotnikami, inżynierami i naukowcami. Ilość takich zespołów roboczych i badawczych powiększyła się z 25 tys. w końcu r. 1962 do 28 tys. w końcu r. 1963.

Przemysł chemiczny osiągnął dobre wyniki w produkcji tworzyw sztucznych, dzięki czemu rozszerzona została baza surowcowa gospodarki NRD. Uruchomienie w grudniu 1963 r. rurociągu ropy „Przyjaźń” umożliwi rozwój nowoczesnej petrochemii.

Na podkreślenie zasługują sukcesy produkcyjne przemysłu węglowego, który mimo niezwykle długiej i ostrej zimy 1962/63 potrafił wykonać z nadwyżką planowe zadania. Ilustrują to następujące liczby:

TABELA I

	Wykonanie planu rocznego w procentach	Nadplanowa produk- cja w liczbach bezwzględnych
Surowy węgiel brunatny	101,7	4,1 mln t
Brykiety z węgla brunatnego	102,3	1,4 „ t
Prace odkrywkowe	102,2	16,4 „ m ³

Również wiele przedsiębiorstw innych gałęzi przemysłu wykonało pomyślnie swoje zadania ekonomiczne, dając planowaną produkcję przy ponadplanowym obniżeniu kosztów i ponadplanowych zyskach.

Partia i rząd nałożyły w r. 1963 na przedsiębiorstwa obowiązek obniżenia kosztów własnych produkcji co najmniej do poziomu ogólnowiatowego. Wykonując to zadanie centralnie kierowane, uspołecznione przedsiębiorstwa obniżyły koszty o ponad 1 mld DM. Osiągnięto również poprawę jakości wielu wyrobów. Można to było zaobserwować na wiosennych i jesiennych Targach Lipskich r. 1963, gdzie wiele eksponatów miało po raz pierwszy znak „Q”.

Wiele zjednoczeń przedsiębiorstw państwowych zrobiło postępy w usuwaniu biurokratycznych i administracyjnych metod kierowania i w organizowaniu produkcji na podstawie przesłanek ekonomicznych — zgodnie z zasadami nowego ekonomicznego systemu zarządzania.

Przy rozwiązywaniu zagadnień naukowo-technicznych osiągnięto w całym szeregu przedsiębiorstw dobre wyniki, które pozwoliły na wprowadzenie do produkcji wielu nowych wyrobów i zorganizowanie automatycznych linii produkcyjnych.

W planie na r. 1963 położono szczególny nacisk na przyspieszenie produkcji niektórych wyrobów. Produkcja tych wyrobów, z których kilka przykładowo wymieniono w tabeli II, osiągnęła lub przekroczyła wielkości planowane.

TABELA II

	Jednostka miary	Produkcja w r. 1963	Wzrost prod. w stos. do 1962 r. w %
Tworzywa sztuczne			
polioctan winylu	t	8 098	154,9
polistyren	t	9 767	130,6
polietylen	t	3 013	287,0
Włókna chemiczne			
włókno poliamidowe	t	1 039	103,4
włókno z poliakrylonitrylu	t	4 426	118,8
Paliwo do silników wysokoprężnych	1 000 t	1 736	112,8
Węgiel brunatny	mln t	1 723	102,9
Rury bez szwu	t	131 107	103,1
Kotłowe rury wodne	t	4 956	139,7

Dalsze postępy osiągnięto w zakresie wytwórczości dóbr konsumpcyjnych, powiększając produkcję i przekraczając plan ilościowo. Ilustruje to przykładowo tabela III.

TABELA III

Wyrób	Jednostka miary	Produkcja w r. 1963	Wzrost w r. 1963 w stos. do r. 1962 w procentach
Elektryczne pralki	sztuk	255 600	130,3
Lodówki domowe	„	245 128	128,0
Telewizory	„	579 963	125,8
Motocykle	„	67 763	110,8
Pończochy damskie dederon.	mln par	62,3	112,2

Inwestycje i budownictwo

Łączny koszt inwestycji, poniesiony przez gospodarkę NRD w r. 1963, wyniósł 16,4 mld DM, tj. o 400 mln DM (2,5%) więcej niż w roku poprzednim, plan jednak w tej dziedzinie nie został w pełni wykonany. W zamierzeniach inwestycyjnych widać wyraźnie przesuwanie się punktu ciężkości ku ulepszeniom technicznym. W omawianym roku udział środków inwestycyjnych zużytych na idącą w tym kierunku rekonstrukcję istniejących zakładów względnie urządzeń podniósł się do 40%.

Dzięki skoncentrowaniu inwestycji na najważniejszych zadaniach i dzięki jednolitemu kierownictwu wielkich inwestycji można było podwyższyć nakłady inwestycyjne na obiekty ważne z punktu widzenia całości gospodarki o 26% w stosunku do r. 1962.

Przy budowie rafinerii ropy naftowej w Schwedt zastosowano kompleksowy potokowy system pracy, co pozwoliło na osiągnięcie wyjątkowo dobrych wyników. Proces wyposażenia niektórych ważnych obiektów inwestycyjnych w urządzenia nie przebiegał planowo. Trudności powstały przy dostawie i montażu przewodów rurowych, armatur, instalacji elektrycznych, materiałów izolacyjnych, pomp itp.

Zdolność wytwórczą przemysłu chemicznego i elektrotechnicznego powiększono w r. 1963 w szereg ważnych działów produkcyjnych, m. in. zdolność produkcji polistyrenu zwiększono o 900 t rocznie, karbidu o 1 000 t, tranzystorów o 4,9 mln sztuk i energii elektrycznej o 652 MW rocznie.

Plan w zakresie projektów nie został wykonany w stopniu wystarczającym. Dla kilku ważnych zamierzeń inwestycyjnych, które mają być zrealizowane w r. 1964 brak było projektów jeszcze w końcu r. 1963.

Budownictwo włożyło dużo wysiłku, aby wykonać zadania ustalone w planie gospodarczym na r. 1963, zwłaszcza jeżeli chodzi o inwestycje w podstawowych gałęziach przemysłu. W większości zadania te zostały wykonane dzięki koncentracji zdolności przerobowej na poszczególne obiekty i dzięki kompleksowemu współzawodnictwu. W okresie między kwietniem a grudniem r. 1963 produkcja budowlana była zawsze wyższa niż w analogicznych okresach roku poprzedniego, tak że straty produkcyjne pierwszego kwartału zostały w dużym stopniu powetowane. Ogólny plan roczny przemysłu budowlanego został jednak wykonany w 97%. W budownictwie przemysłowym ogółem plan wykonano w całości, natomiast w budownictwie społecznym, rolniczym i mieszkaniowym planowane cele nie zostały w pełni osiągnięte.

W szerszym niż dotychczas zakresie stosowano w r. 1963 pracę wielozmianową.

System wielozmianowy obejmował w miesiącach letnich około połowy robotników przedsiębiorstw budowlanych, kierowanych centralnie.

W r. 1963 wybudowano ponad 75 tys. mieszkań, stosując lepsze niż dotychczas wyposażenie. 29% nowych mieszkań ma centralne ogrzewanie, 38% instalację ciepłej wody, 70% kuchnie z wbudowanym urządzeniem.

Rolnictwo

Produkcja zwierzęca była w r. 1963 wyższa niż w r. 1962 i we wszystkich pozycjach osiągnęła względnie przekroczyła wielkości planowane, co przedstawiono w tabeli IV.

TABELA IV

	Wykonanie planu na r. 1963	Zmiany w r. 1963 w stos. do r. 1962 w procentach
Bydło rzeźne	101,0	111,1
Drób rzeźny	112,3	134,0
Mleko	100,3	106,3
Jaja	100,4	107,1

Gospodarka hodowlana poprawiła się nie tylko pod względem ilości produkcji, lecz także pod względem efektywności hodowli. Przeciętna produkcja mleka na jedną krowę wzrosła w stosunku do r. 1962 o 8%, a produkcja jaj o 4,2%.

Stan zwierząt gospodarskich wzrósł w rozmiarach przedstawionych w tabeli V.

TABELA V

	Stan zwierząt dnia 30 XI 63 r. w tys. sztuk	Zmiana stanu z 30 XI 63 w stos. do stanu z 30 XI 62 r. w procentach
Bydło	4 614	102,4
w tym krowy	2 102	100,5
Trzoda chlewna	9 289	115,5
Owce	1 899	106,0
Kury nioski	22 398	103,4

Wobec niedostatecznego rozwoju pogłowia krów powiększenie jego stanu i podniesienie produkcji mleka uważa rząd NRD za kluczowy problem gospodarki hodowlanej.

Straty w stanie zwierząt znacznie w r. 1963 obniżono. W trzodzie chlewniej straty były mniejsze o 13%, w bydło o 18%.

Wyniki upraw ziemiopłodów były również dobre. Plan produkcji zbóż wykonano w 101,3%, konsumpcyjnych roślin strączkowych w 107,2%, ziemniaków w 101,2%. Natomiast zbiory nasion oleistych osiągnęły tylko 78% planu, wskutek tego, że szkody zimowe i wiosenne znacznie zredukowały wydajność tych upraw z hektara.

W r. 1963 zaczęto wprowadzać w rolnictwie nowe, oparte na naukowych pod-

stawach, metody techniczne, mające na celu podniesienie efektów produkcyjnych. Tempo wprowadzania tych metod jest jednak (wg sprawozdania) zbyt wolne. To samo odnosi się do metod systematycznego podnoszenia urodzajności gleby. Np. środki przeznaczone w planie r. 1963 na melioracje nie zostały w pełni wykorzystane.

Baza materiałowo-techniczna socjalistycznych gospodarstw rolnych wzmocniona została przez powiększenie parku maszynowego, m. in. o 14080 traktorów, 1801 kombajnów żniwnych, 3669 polowych siewczark z przyrządem tnącym, 510 kombajnów ziemniaczanych.

Pozwoliło to na zwiększenie stopnia mechanizacji zasadniczych prac polowych. Pogląd na postępy w mechanizacji daje tabela VI.

TABELA VI

Rodzaj prac	Stopień mechanizacji w procentach	
	1962 r.	1963 r.
Sadzenie ziemniaków	45,8	53,9
Sprzet zboża, strączkowych i oleistych	50,7	62,9
Sprzet kukurydzy	79,1	85,3
Zbiór ziemniaków	79,4	85,0

Transport i łączność

Roczny plan transportu towarowego został wykonany. W stosunku do 1962 r. ilość przewiezionych towarów zwiększyła się ogólnie o 2,7%, w czym przewozy kolejowe wzrosły o 0,5%, wodne śródlądowe i morskie 10,0%, samochodowe 4,3%.

Duży wzrost przewozów zanotowano w żegludze morskiej, która wykonała plan w 117% i przewiozła 1,9 mln t więcej niż w r. 1962. Flota handlowa NRD powiększyła się o 15 frachtowców, tak że w końcu r. 1963 posiadała 97 statków o nośności 584 tys. DWT.

Automatyzacja telefonicznej komunikacji międzymiastowej postępowała nadal i osiągnęła 45% wobec 29% w r. 1962. Stopień automatyzacji komunikacji miejscowej osiągnął 98%.

Handel zagraniczny

Obroty handlu zagranicznego w r. 1963 znacznie wzrosły, osiągając najwyższą dotychczas kwotę 20 mld dewizowych DM. Eksport wzrósł o 13,3% przekraczając planowaną wielkość o 2%, przy czym także wzrosło zainteresowanie eksporterów krajami socjalistycznymi. Eksport bowiem do tych krajów wzrósł o 14%, a do krajów kapitalistycznych tylko o 10%. Korzystnie rozwijały się stosunki handlowe z niezależnymi państwami Azji, Afryki i Ameryki Łacińskiej. Szczególnie poważny wzrost obrotów osiągnięto w stosunkach handlowych z Irakiem, Ghaną i Kolumbią.

Obroty z NRF i Berlinem zachodnim wzrosły w stosunku do roku poprzedniego o 2,6%.

Rozwój materialnego i kulturalnego poziomu życia ludności

Rok 1963 przyniósł ludności dalszy postęp w materialnych i kulturalnych warunkach życia. Urlopy macierzyńskie przedłużone zostały do 14 tygodni, podwyższono renty, wprowadzono w niektórych przedsiębiorstwach dodatkowe urlopy

uzależnione od wyników pracy. Wpływy pieniężne ludności wzrosły o około 700 mln DM, z czego poważna część została zaoszczędzona, tak że wkłady oszczędnościowe wzrosły około 150 DM na jednego mieszkańca. Spożycie ludności, wyrażające się w zakupie towarów wzrosło o 100 mln DM. Zaopatrzenie w artykuły spożywcze poprawiło się dzięki wzrostowi produkcji rolnej oraz importowi. Wzrost podaży niektórych środków żywności ilustruje tabela VII.

TABELA VII

	Zmiany w podaży w r. 1963 w stos. do r. 1962 w procentach
Mięso i wędliny	104
Masło	103
Mleko	104
Tłuszcze zwierzęce	112
Wyroby z kakao	102
Jaja	106
Kawa palona	105

Obroty w handlu przemysłowymi towarami konsumpcyjnymi wzrosły w drugim półroczu 1963 r. o 2,3% w stosunku do analogicznego okresu r. 1962. Wzrost obrotów przekraczający tę przeciętną stwierdzono w towarach trwałego użytku, jak telewizory, pralki, lodówki, odbiorniki radiowe tranzystorowe, aparaty fotograficzne itp. Niedobory w obrotach pierwszego półroczu zostały w większości wyrównane.

Duża podaż wysokowartościowych towarów konsumpcyjnych trwałego użytku pozwoliła na dalszy postęp w wyposażeniu gospodarstw domowych. W r. 1963 na 100 gospodarstw domowych 38 posiadało telewizory, 18 elektryczne pralki, 16 lodówek.

W dziedzinie szkolnictwa, kultury i ochrony zdrowia poczyniono również godne uwagi postępy. Z uczniów, którzy w roku szkolnym 1962/63 ukończyli klasę ósmą, 76% przeszło do szkół ogólnokształcących względnie politechnicznych. Na uniwersytetach i innych wyższych szkołach studiowało w 1963 r. 265 tys. osób, ukończyło studia 66 tys., a immatrykułowało się na r. 1963/64 — 68 tys.

W r. 1963 założono dalszych 10 teatrów robotniczo-chłopskich, tak że ilość ich wzrosła do 133, natomiast ilość widzów wzrosła o 19%.

Racjonalna organizacja opieki lekarskiej pozwoliła w r. 1963 na zmniejszenie stanu chorych pracowników do poziomu odpowiadającego rocznej pracy 33 tys. pracowników.

W zakończeniu sprawozdania Centralny Zarząd przekazał podziękowania rządowi NRD dla wszystkich ludzi pracy za ich wydatną pracę w r. 1963. Wnieśli oni decydujący wkład w polityczne i ekonomiczne umocnienie Republiki i utworowił w ten sposób drogę polityce odprężenia i pokojowego współżycia.*

Tadeusz Krajczycki

* Opracowano na podstawie: *Mitteilung der Zentralverwaltung für Statistik über die Erfüllung des Volkswirtschaftsplanes 1963*. „Die Wirtschaft” nr 4/64.